

MATI IN GOSPODINJA

LETO 1932

15. JUNIJA

ŠTEV. 10

Mati v družini

Lansko jesen je poslala Mohorjeva družba med svoje člane poleg drugih dobrih knjig tudi Bevkovo zgodovinsko povest »Stražni ognji«. Sicer povest sama na sebi ni nič izrednega, branja je pa le vredna, posebno radi mnogih lepih in razmišljanja vrednih misli, ki jih je pisatelj nanizal okoli vzorne žene in matere Lize. Pri tej junakinji povesti je hotel France Bevk povedati vsem našim današnjim dekletom in ženam, v čem je njihovo poslanstvo in njihova resnična veličina: v materinstvu in v skrbi za družino, v kateri se največ ženâ najbolj razživi in kjer najdejo svojo pravo srečo in notranje zadovoljstvo.

V pravem času in s pravo mislijo je prišel Bevk, zakaj z žalostjo moramo ugotoviti, da se tudi slovenska dekleta in žene zmerom manj zavedajo, kaj je njihova prava naravna dolžnost in resnična čast in odlika. Neka žena je pred nedavnim zapisala, da je sodobna kultura — jaz bi rekel »lažikultura« — sovražna materinstvu in zato bistveno sovražna ženski sami, čeprav se tod in tam zdi in trdi nasprotno.

Ženska je v prvi vrsti — ne pa edino — ustvarjena za materinski poklic, za tvorko doma in domačnosti, piše dalje ista žena. Zato je bila in je vsikdar največja prijateljica in zaščitnica žene katoliška cerkev, ki skozi vekove ohranja svetost in nedotakljivost zakonske zveze in s tem temelje družine, kjer žena

pokaže vso svojo plemenito naravo. Da, to moramo imeti zmerom pred očmi, da je po modrih načrtih božje previdnosti velikanska večina žensk ustvarjena tako in zato, da najlaže živijo in delajo v zakonskem stanu. Ono manjše število žensk, ki čutijo v sebi poklic za deviški stan in se mu velikodušno odzovejo, ne jemlje moči naši trditvi, marveč jo le še podpira. Ker pa se danes čedalje več deklet in žena brani in odteguje družinskemu življenju in skrbi za nego in vzgojo otrok, se mi zdi potrebno, poudariti nekaj temeljnih misli glede tega.

Vsi pošteni in nepokvarjeni možje in žene priznavajo, da je kraljestvo žene družina. Bog je dal ženi čisto žensko značilnost, da je možu pomočnica. »Človeku ni dobro samemu biti; naredimo mu pomoč!« je rekel Bog, ko je ustvaril ženo. »Med krščanskim možem in ženo mora vladati takšno razmerje, da se drug ob drugem in drug po drugem bližata Bogu,« je lepo rekel francoski pisatelj A. Gide. »Vezati ju mora ljubezen, da bo sta stopala skozi življenje kakor dvoje romarjev, od katerih tu in tam pravi eden drugemu: »Nasloni se name, brat, če si truden!« in mu drugi odgovarja: »Dovolj mi je, da te čutim zraven sebe!« Prava žena in mati se popolnoma žrtvuje za svojo družino in za moža, kakor na drugi strani tudi mož dela in skrbi le zanjo. Žena ljubi le to, kar je možu všeč, in samo zato, ker ima on rad, ter opusti vse, kar bi ga moglo žaliti; mož ji vse to

vrača z enako skrbnostjo in ljubeznijo. To je krščanski zakon!

Skrb za dom, za vzrejo in vzgojo otrok je ena prvih dolžnosti in nalog vsake matere. Seveda gre tukaj za celotno vzgojo dece, posebej pa še za njihovo versko vzgojo, ki se mora začeti v domači hiši. Zelo lepe in pomembne besede je glede tega izrekel naš mislec Fr. Terseglav: »Naš slovenski dom je najvažnejše svetišče krščanske vere in omike. Tu vsrkava duša vase vero ne samo iz naukov in opominov, ampak predvsem iz svetega, požrvalnega in brezmadežnega življenja matere. Mati, ki se vsa daruje možu, nikoli ne misli nase, ampak na otroke, se odpoveduje lastnemu ugodju, da omogoči srečno življenje svojcem, je prvi in največji verski učitelj našega naroda. Od nje se je naš rod prvno učil in se uči duhovnega življenja, ona vsaja po svojem zgledu v nežno srce vsakega člana našega naroda prvine nraštvene omike, slovenska mati hrani po svoji iskreni pobožnosti v umu slovenskega otroka luč vere, da razsvetljuje siromašno in težko življenje na naši grudi. Dom, prežet materinskega duha, je prva šola onih čednosti, ki so naš rod ohranile. Le v hiši, ki ji mati kraljuje, rastejo v svitu njenega vernega življenja nesebični in zvesti značaji, kakor jih narod v borbi za svoj obstanek in napredek potrebuje. Materi, ki živi iz vere, ki prenaša najhujše trpljenje, ker črpa pogum iz vere, ki vse da, ne da bi

zase kaj zahtevala, ni treba otroka veliko učiti: njeno čisto v Bogu koreneče življenje je kakor sonce, ki že samo po svojem obstoju vse oživlja in vzpodbuja k bohotni rasti. Vse življenje in delovne matere, ki se izčrpuje v ljubezni, usmiljenju, prenašanju in žrtvah, je najlepša služba božja, odsvit najvišje popolnosti, rodišče in gojišče srčne omike, v katero je položena vera kot v svoja najbolj rodovitna tla. Mati je duša doma, njen zgled pomeni več ko samo pouk iz knjige, več ko vsa učenost in filozofija o veri. Vera, ki je rastle v naši duši po mogočnem vplivu svetega materinega življenja, se nikoli docela ne izkorenini, prenese vse viharje poznejšega življenja in je vedno sposobna, da se oživi, če bi trpela škodo od zablod in greha. Verska omika ljudstva se mora zato opirati predvsem na mater, na dom, na čistost, toploto in zgleđnost pravilnega družinskega življenja, sredi katerega biva Bog, kjer ena čednost podpira drugo, kjer je vse, kar pomeni dušo, srce in notranjost življenja, odvisna od vodstva matere. Kjer vidimo človeka brez srčne omike, suroveža in brezobzirneža, smo lahko trdno prepričani, da do njegove duše zaradi katerekoli ovire niso prodirali žarki materine ljubezni, da je imel slabo ali pa nesrečno mater, ki ni bila ali ni mogla biti doma sonce, voditeljica duhovnega življenja družine, gojiteljica vere in srčne čistosti.«

(Nadaljevanje.)

O vrtnih zajedavcih

Kakor vse kulturne rastline, tako imajo tudi zelenjad in cvetlice nešteto raznih zajedavcev živalskega in rastlinskega rodu. Na zelenjadnih rastlinah nam delajo največjo škodo živalski škodljivci. Pa tudi razni rastlinski zajedavci — navadno jim pravimo boleznj — so nevarni, ako jih o pravem času ne opazimo in ne preprečimo širjenja. Najljubša hrana živalskim zajedavcem so rastlinske korenine in listi; boleznj se pojavljajo pa posebno rade na listih,

tu in tam tudi na vseh drugih delih rastline.

Rastline varujemo pred zajedavci na dva načina in sicer: 1. s posebnimi ukrepi, s katerimi preprečimo, da se škodljivci sploh ne morejo razvijati in širiti. Taki ukrepi so naperjeni splošno proti vsem zajedavcem. 2. Kar pa ne dosežemo na prvi način, to skušamo doseči s posebnimi ukrepi, naperjenimi proti posameznim plemenom.

Kar se tiče splošnih obrambnih sred-

stev, je v vrtnarstvu posebno važno, da zemljo temeljito obdelujemo. Posebno v živo primemo vse zajedavce, ki imajo svoje bivališče v zemlji, s tem, da pozno na jesen zemljo na globoko obrnemo in jo pustimo čez zimo v grudah kakor so nastale pri štihanju. Tako spravimo razno škodljivo golazen na vrh, kjer jo ugonobi zima. Sploh moramo povdarjati, da k vsakim temeljitim obdelovanjem zemlje in z zatiranjem plevla jako oviramo razvoj zajedavcev v zemlji. Potem pa gnojenje! Najbolj privlačen za večino zajedavcev je svež hlevski gnoj, zlasti ako ga podkopljemo spomladi. Tudi stranišnik v tem oziru ni prida. Najboljše gnojilo za vse vrtno rastline je popolnoma predelan gnoj in posebno še dober kompost, ker daje rastlinam najprikladnejšo in najzdravejšo hrano.

V najtesnejši zvezi z gnojenjem je kolobarjenje. Stara skušnja nas uči, da čim dlje gojimo kako zelenjad na enem in istem mestu, tem slabejše uspeva in tem bolj se v njem namnože zajedavci dotične rastline. Nasprotno pa se jih uspešno ubranimo s tem, da za posamezne kulture zemljišče vsako leto menjavamo. To velja vobče za vse vrtno rastlinje razen sadnega drevja in nekaterih trojnic. Posebno občutljive so v tem oziru kapusnice (zelje, ohrovt, kolerabe, karfijole itd.).

Izmed sredstev, ki jih uporabljamo za splošno zatiranje škodljivcev v zemlji, je posebno važno živo apno, ki ga trosimo (toliko ugašeno, da razpade v prah) po praznem zemljišču v suhem vremenu in ga takoj plitvo podkopljemo. Tudi kajnit in apneni dušik imata v sebi snovi, ki zamoré golazen v zemlji.

Razmnoževanje zajedavcev naravnost podpiramo in pospešujemo, ako puščamo po vrtu razne odpadke od zelenjadi in cvetlic, zlasti ako so rastline bolne. Prav tako napačno je, ako bi vse odpadke brez razlike nosili na kompost ali zakopavali v zemljo. Kar je količkaj sumljivo, da bo utegnulo širiti tega ali onega zajedavca treba nemudoma sežgati. Tako bi bilo jako nespametno no-

siti na kompost korenje od zelja, gnil krompir, črvido sadje itd. V kocenju je zalega kljunotaja ali zelne muhe, ali tros od golšavosti. Gniloba krompirja se širi z gnilim krompirjem, v črvičem jabolku je ličinka zavijajoča. Zelo nespametna je misel, da bo na kompostu ali v zemlji z odpadki vred zgnila tudi zalega, ki je v njih. Da bi bilo brez nevarnosti, bi morali vse take odpadke zakopati precej globoko v zemljo, pa še ni gotovo, da bi se godna žival ne prekopala na vrh. V kompostu in plitvo v zemlji pa damo zalegi najlepšo priliko, da se tem lažje nemoteno razvija.

Marsikatero bolezen prenesemo na rastline tudi s semenjem. Zato je tudi v vrtnarstvu zelo potrebno, da pred setvi-jo seme obdelano s takimi snovmi (uspulun, talantin), ki uničijo trose na semenju.

Drugi način obrambe, ki se obrača proti posameznim zajedavcem, je mnogo bolj težaven, pa istotako nujno potreben. Kjer je n. pr. mnogo mramorjev, ogrcev, ali kjer se pojavi mnogo listnih uši ali gosenic, se je treba teh zajedavcev lotiti na poseben način in s posebnimi, preizkušenimi sredstvi. O tem pa v prihodnji številki. H.

d Trošarina na vino in žganje. Marsikje mislijo, da so po novem trošarinskem zakonu ukinjene vse trošarine. Temu pa ni tako. Zakon izrecno določa, da ostanejo zaenkrat še občinske trošarine. Od 1. januarja 1933 bodo pa občine smele pobirati kvečjemu 50 par od litra vina in 5 Din od hektoliterske stopnje žganja. Ponekod so bili zaradi nepoznanja teh določil ljudje že kaznovani. Opozarjamo na tozadeven članek v našem listu z dne 6. aprila 1932.

ga Perutnina se zastrupi če se ji pomeša v pičo oleandrov list, ali akacijino ali nageljevo seme. Voda, v kateri so stale šmarnice ali kaka druga strupena zelišča ne izlivaj na kraj kjer brskajo kure.

ga Voda v kateri se je kuhal star neolupljen krompir škoduje prašičem.

ždr. Hugon Turk:

Kokošja davica in kokošje osepnice

Ni še dolgo temu, ko so mislili, da sta to dve različni bolezni, sedaj pa vemo, da sta le dve obliki ene in iste kužne bolezni, ki imata skupno okužilo (>strup ali virus<: chlamidozoë ali stron-gyloplasme).

Za kokošjo davico so značilna huda vnetja sluznic glave s kožnatimi oblogami (krupozne in difterične pseudomembrane). Pri kokošjih osepnicah pa označi obliko bolezni buličasti izpuščaj na zunanji telesni koži, posebno na grebenu, bradica ter poleg tega še kožnate obloge (>difteritične kože<) na sluznicah glave.

Živali se okužijo naravno po odpadkih, izcedkih, izmečkih, telesnem blatu in raznih telesnih delih bolnih in poginulih kokošji; posebno se zanese okužilo (virus) z običajnim praskanjem s kremplji okoli oči. Bolezen prenašajo tudi hlevne muhe.

Prebolele živali ostanejo zanaprej nedovzetne (immune) za to bolezen. Od dne okužbe do prvih vidnih znakov bolezni preteče 6 do 12 dni (inkubacija); nadalje so znaki bolezni prav različni po gori označenih dveh oblikah:

a) Kokošja davica se prične brez posebne motnjave splošnega zdravja s krajevnimi obolenji sluznih kožic (sluznic) glave, na katerih se prikažejo male, okroglaste ali ovalne lise, rumeno-bele barve, ki se polagoma razširijo in končno združijo v razsežne kože (membrane). V drugih slučajih postane sluznica najprvo temnordeča, nato dobi njena površina sivo oblogo, ki se debeli in končno se napravijo debele kože, začetkom sive ali rumenkaste, pozneje rjavkasto sive ali temnorjave barve, ki postanejo v nadaljnem poteku bolezni tudi raskave in razpokane. Te kožnate obloge se drže deloma precej trdno in če se jih s silo odloči, se pokažejo rdeče, neravne, nekoliko poglobljene, lahko krvaveče ploskve ali pa je sluznica pokrita s kašnatim, lahkočoljivim izcedkom (eksudat-

nih snovi), pód katerim je sluznica bolj rdeča in z nežnimi bulicami pötresena, toda ne ranasta (posebno pri golobih).

Te kožnate difterične obloge (>kože<) nastanejo najprvo v duplini kljuna in njegovem robu, potem na nebesu, ob jeziku, licih in v žrelu, preidejo v jabolko, dušnik in bronhije, celo v golšo. Bolnik težko požira in diha, izteguje vrat in odpira kljun, grči pri dihanju in sliši se piskanje. Slast do jedi je čim dalje slabša in slednjič preneha jesti in požirati. — Bolezen se razširi lahko tudi na nosne dupline in takrat vidimo sirotkasti izcedek iz nosnic, ki postane hitro sluznato-gnojen in pozneje umazano siv. Pri pritisku se smrkelj zelo izceja, drugače se prisuši ob nosnicah in živali težko dihaajo, kihajo in otepajo z glavo ter izmetavajo sluz in gnoj. — Tudi solzovodi obole in zateko, pri pritisku izcejaajo sluznat gnoj. — Zbole tudi oči in drugi deli glave, katera se splošno silno izpremeni. — V končnem poteku bolezni se pokažejo obolenja črev, t. j. prolivi (driske), blato je redko, tudi gnojno in se izpraznjuje v kratkih dobah. — Splošno stanje dolgo časa ni izpremenjeno ali pa le čisto neznatno, pozneje pa se pozna težka bolezen prav znatno: jed se popolnoma upre, bolniki se duše, so utrujeni, žalostni, stiskajo vrat in glavo k sebi, perutnice vise nizdol.

b) Kokošje osepnice so druga oblika te kužne bolezni. Pri tej se napravi v pričetku na telesni koži, najprvo in posebno na glavi droben, otrobam podoben siv prhaj (obloga). Takoj potem se prikažejo bulice, ki so rdeče-sive barve in svetlikaste kot biserna matica, pozneje postanejo sivo-rumene in se zvečajo do grahove velikosti. Iz njih nastanejo vozli (oteklina) z rumeno mastno vsebino. Dostikrat so ti vozli tako gosto posejani, da se združijo v debelo krastovo skorjo. Greben in bradice silno odebele in se izpačijo, isto se zgodi tudi okoli oči in nosnic. Bolezen poseže prav rada tudi na

oči, v kljun in golt, pa tudi po raznih delih telesne kože. Dokler je bolna samo koža v manjšem obsegu, ne kažejo živali nikakih drugih bolezenskih znamenj, pri večjem obsegu in notranjem obolenju pa bolniki zelo shirajo. Telesna toplina se zviša samo v zadnji dobi bolezn, pred poginom pa pade celo pod navadno mero.

— Izcedki onesnažijo kljun, nosnice, vrat, prsa in živali silno smrde, zelo shujšajo, ker nič ne morejo požirati ter končno poginejo zaradi občnega oslabljenja po prolivih.

c) Poleg gornjih dveh oblik je mogoča tudi istočasna mešana oblika bo-

lezni, kakor smo jih popisali pod a) in b).

Potek vseh oblik je obče zelo neugoden, pogine 50 do 70 odstotkov vseh obolenih živali. Slučaji izključno kožnega obolenja potekajo navadno ugodno, bolnik ozdravi v 3 do 5 tednih. Manj ugodno je pri obolenju sluznic (davici, difteriji), tu jih več pogine kot ozdravi, bolezen traja 2 do 3 tedne, pa tudi 1 do 2 meseca.

Da se vsakdo obvaruje večje škode pri sebi in sosedih, treba je pravočasno poklicati živinozdravnika k zdravljenju in razkuževanju.

Pogrete jedi

Sicer velja v gospodinjstvu vedno pravilo, da skuhamo samo toliko, kolikor je res potreba, vendar se semtertja nehote zgodi, da te ali one jedi nekaj ostane. Ostanke je treba na vsak način porabiti in če zapmo pravilno ravnati z njimi, nam bodo samo koristili. Marsikatera gospodinja pa ne ve prav, kako in kaj z ostanki, zato hočem na tem mestu povedati, kako z ostalimi jedmi ravnamo, kako jih pravilno shranimo in pogrejemo.

Predvsem moramo vedeti, kako shranjujemo jedilne ostanke do takrat, ko jih hočemo zopet porabiti. Jedi, ki so ostale, ne postavimo po kosilu nikoli v štedilnikovo pečico, da bi tam na toplem počakale do večera ali celo do drugega dne. Če puščamo jedi na bolj ali manj toplem prostoru delj časa, se pokvarijo in oškodujejo tako, da nam zamorejo škodovati, namesto, da bi jih koristno uporabili. Tako ravnanje je popolnoma napačno in trajno uživanje postanih jedi povzroča sčasom motenja v prebavi in dolgotrajne bolezni v prebavilih.

Vsake jed, ki jo mislimo shraniti, odnesemo takoj po kosilu iz kuhinje v shrambo ali kak drug hladen in snažen prostor, da se čisto ohladi. Šele popolnoma hladno jo smemo postaviti (najbolje v porcelanasti, stekleni ali

dobro polasčeni posodi) v hladilno omaro, če jo imamo. Če pa hladilne omare z ledom nimamo, pa pustimo jed v shrambi, na čim hladnejšem prostoru. Tudi pokrijemo posodo z ostanki šele takrat, ko je vse dodobra shlajeno. Posebno važno je vse to v poletnem času, ko je živila težje shranjevati kakor pozimi, ker se sedaj veliko hitreje pokvari.

Šele tik, preden hočemo jed uporabiti ali prinesiti na mizo, jo hitro pogrejemo. Ne pogrevamo pa vseh jedi enako ampak nekatere zahtevajo čisto drugačno, skrbno ravnanje. Pomniti je tudi, da ostanki veliko bolje teknejo, če jih ne denemo na mizo v isti skledi in isti obliki, ampak, če jih po možnosti spremenimo v drugo prikupno in okusno jed, kar je možno narediti brez posebnega truda in stroškov.

Za zelenjad, juhe in omake velja, da jih najprvo hitro segrejemo kakršne so in jim šele potem dodenemo kak do-datek, da so okusnejše n. pr. presno maslo, kisló smetano itd. Presno maslo da jedi bolj svež okus, ravno tako tudi kislá smetana in če te ne premoremo, kisló mleko. Pogrete jedi tudi še enkrat začínimo, da so boljšega in bolj svežega okusa.

Kuhano ali pečeno meso pa kar mrzlo narežemo na rezine, ki jih zlo-

žimo za nekaj minut v vrelo juho ali omako ter vse skupaj potem hitro denemo na mizo. Tankih pečenih koščkov mesa, kakor so zrezki, zarebernice itd. ne pogrejemo na ponvi, ker bi se preveč izsušili. Položimo jih na krožnik, ki smo ga pomazali z mastjo, vse skupaj pa denemo nato na lonec z vrelo vodo, čez krožnik pa poveznemo skledo ali drug globok krožnik. Na ta način se zrezek lepo pogreje, a ostane pri tem sočen.

Nekatere jedi pa so za kuhanje zelo občutljive, zato jih ne pogrevamo pri ognju, ampak s pomočjo vrele vode ali sopare. To so n. pr. mlada, nežna zelenjad, pa tudi riž in testenine. Pogrejemo jih tako, da lonec z jedjo posta-

vimo v drug, večji lonec z vrelo vodo in pokrijemo. Da pa more vrela voda tudi okrog dna, naj stoji lonec na starem krožniku. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da traja gretje z vročo vodo najmanj še enkrat tako dolgo, kakor pa pri ognju. Zato pa so jedi, na ta način pogrete veliko okusnejše in ne razpadejo. Ocvrte jedi pa postavimo na podstavku (za likalnik) na rob štedilnika, da se pogrejejo.

Za dušen riž je najbolje, da ga z vilicami lepo narahljamo, potem pa na vroči masti prepražimo. Na ta način pogret je izvrsten. Sladek, mlečni riž uporabimo tako, da iz mrzlega, z žlico režemo žličnike, ki jih povaljamo v jajcu in sladkorju ter ocremo. Š. H.

R a z n o

Zavarovanje »Karitas«

Posmrtninsko zavarovanje »KARITAS« zavzema vedno večji razmah. — Ljudje, ki so radi samopomoči izgubili zaupanje tudi v pravo solidno zavarovanje, polagoma uvidevajo, da je »KARITAS« res edino varno. Predavanja, ki jih sedaj prireja po deželi vodstvo »KARITAS«, imajo namen pojasniti ljudem pomen tega zavarovanja ter odstraniti zadnje pomisljike. Ko bodo enkrat vsi prepričani, da je »KARITAS« res koristna in solidna ustanova, bo tudi naša »KARITAS« imela tako sijajne uspehe, kakor jih imata avstrijska in nemška Karitas, ki štejeta sedaj že skoro 2 milijona članov ter imata iste cenike in pogoje kakor naša »KARITAS«.

Pokrovitelj posmrtninskega zavarovanja »KARITAS«, kot oddelka Vzajemne zavarovalnice je nadškof dr. A. Jeglič. »KARITAS« deluje v področju ljubljanske in lavantinske škofije. S svojim solidnim in poštenim poslovanjem si je napravila gladko pot med ljudstvo. Med svojimi člani-zavarovanci ima »KARITAS« dva škofa, kanonike, zelo mnogo župnikov, kmete, profesorje, obrtnike želavce, itd. Ponekod so zavarovane ce-
e družine.

»KARITAS« ima vse pogoje za trajen obstoj. Ker temelji to zavarovanje na zavarovalno tehnični podlagi in ker je v solidnih rokah, smo prepričani, da bo »KARITAS« lahko mnogo storila v korist vsakega posameznika, kakor tudi v blagostanje vsega slovenskega naroda.

ga **Kava.** V nekaterih krajih kuhajo kavo v pločevinasti posodi, nimajo pa navade, da bi umili posodo po kuhanju. Tako se nabere na posodi mastna sajava snov. Zenice, ki pijejo kavo pa tožijo, da jih boli želodec. Posoda za kavo mora biti vselej skrbno izribana in umita, posušena. Goščo kavino shrani raje v prsteni posodi. Izprazni in pomij vsak dan, varuj se stare gošče! Izkuhaj parkrat na leto tudi mlinček za kavo, žgalnik in škatljo. Tudi v ročki za čaj se nabirajo saje. Sezi pri vsakratnem pomivanju z zvitem papirjem v cevko in izbriši saje.

ga **V tobakovem dimu** je nikocijanin, saje, ogljenčeva kislina, amonijak, vodna para in druge snovi. Bacilov bolezní se bojijo ljudje povsod, samo pri tobaku ne, ko vendar gre pri pridelovanju in pripravljanju skozi toliko rok in lepijo ponekod smodke kar s slino, v slini pa je bacilov nič koliko.

3: a: n: a: š: e: m: a: l: e:

Virgilij:

Dobri pastir

Na strmi stezi čez goro
nevedno jagnje je zašlo;
nad njim je jastreb zavihral,
pod njim prepad je zazijal.

Pastir se je po jagnje vzpel,
pred jastrebom ga je otel. —
To jagnje jaz sem, se mi zdi.
in moj pastir, Gospod, si ti!

Kovač in njegov sinovi

Bil je nekoč bogat kovač, ki je imel tri sinove. Ko se je bil postaral, je poklical predse svoje sinove in jim je rekel: »Pojdite po svetu, da spoznate ljudi! Čez leto dni se pa vrnite in mi tedaj poveste, kaj ste se naučili.«

Odšli so vsi trije sinovi v kovačnico in najstarejši si je skoval dolg meč, potem izbral konja in rekel: »Jaz si bom že lahko pomagal med svetom; močan sem, pogumen in do ljudi nezaupljiv, kar mi bo še največ koristilo.«

Drugi pa si je skoval zlate prstane in verižice, pa pozlatil svojemu konju tudi kopita in rekel: »Kdor me bo srečal, me bo imel za kraljevega sina in vsi mi bodo skazovali čast; s tem si bom najlažje pomagal med svetom.«

Najmlajši je pa rekel: »Jaz pa ne maram ne zlata ne orožja, ampak želim le ljudem pomagati, potem bo tudi Bog z menoj.« Skoval si je železno skrinjico in dejal vanjo različna zdravila in čudodelna mazila. Ker pa ni bilo več pri niši nobenega konja, si je izbral za tovariša domačega osliča.

Tako so se napotili vsi trije med svet. Niso pa še daleč prišli, ko so srečali staro ženico, ki se je upirala ob voziček, poln drv, in ga ni spravila naprej. Ko je zagledala te tri mladeniče, jih je prosila, naj ji pomagajo.

Prvi pa je rekel nezaupljivo: »Pustimo jo, znabiti je čarovnica.«

Drugi je ni niti pogledal od samega napuha. Tretji pa je takoj skočil z osliča in vpregel žival pred starkin vozič.

Ko sta prišla do njene kočice in razložila, je dala starka mladeniču zrcalce in mu rekla: »Kolikorkrat boš pogledal v to zrcalce, boš vedel, kaj se godi tisoč milj naokrog.«

Mladenič se je ženici zahvalil in z osličem pohitel za bratoma. Ta dva sta medtem dospela do samotne gostilne. Starejši je pa odjezdil naprej, ker je bil nezaupljiv in je menil, da so v gostilni roparji.

Drugače pa drugi. Prevzetno je stopil v gostilniško sobo in se veselil, da ga je sprejel krčmar z mnogimi pokloni. Medtem je prijahal starejši do velikega gozda. Ker se je bilo že zvečerilo, je zagledal skozi drevje v daljavi luč. Odjezdil je proti njej in prišel do stare velike hiše. Rad bi bil šel tudi tu mimo, toda noč ga je prisilila, da se je zglasil. Potrkal je na vrata. Star možiček je odprl in vprašal, kaj želi.

»Ali lahko dobim prenočišče pri vas, zase in za svojega konja?« vpraša mladenič.

»Lahko,« odgovori možiček in pelje mladeniča na dvorišče. Ko sta prišla potem v izbo, je zagledal mladenič bogato obloženo mizo za mnogo ljudi, doma je bil pa samo možiček. Mladenič je skrivši pripravil meč. Sedla sta k mizi, jedla in pila, po večerji je pa odpeljal starec svojega gosta v samotno sobo. Ko je bil mladenič sam, je skrbno zaklenil vrata in položil poleg postelje meč. Tista hiša je bila pa last roparjev. Ko je zaspal, so prišli roparji pri skrivnih vratih v sobo, so ga zvezali in zaprli v najtemnejšo ječo.

Tako mu vsa njegova nezaupljivost ni nič pomagala.

Medtem je šel drugi iz gostilne naprej. Nekaj popotnikov se mu je hotelo pridružiti, toda on je bil preošaben, da

bi se bil z njimi razgovarjal. Prišel je v gozd, kjer je bil njegov brat ujet in opazili so ga roparji. Ker je bil čisto sam, so ga napadli, mu vzeli vse njegovo zlato in ga vrgli v ječo k njegovemu bratu.

Tudi ta je prišel v nesrečo vsled svojega napuha!

Tretji je šel naprej svojo pot. Vsako jutro je pogledal v svoje zrcalo in kjer je opazil kakega bolnika, je šel tja in mu je pomagal. Tako je postal znan kot zdravnik po vsej deželi.

Ko je minulo leto dni, je sklenil, da se vrne domov. Nekega dne je šel v gozd, kjer sta bila ujeta njegova brata. Ko je pogledal v svoje zrcalo, ju je videl v ječi, opazil je pa tudi, da je poveljnik roparjev bolan. Brez strahu je šel v hišo roparjev in jim je ponudil svojo pomoč.

Roparji so ga peljali k bolnemu poglavarju in mladeniču se je kmalu posrečilo, da ga je ozdravil.

Tedaj ga je prijel poglavar za roke in ga je peljal v svojo zakladnico. Tam so bile cele košare polne biserov in draguljev. Zlato in srebro je bilo v svilenih vrečah in vsa shramba se je bleščala od obile bogatije.

»Od vsega, kar je tukaj, lahko vzameš, kolikor lahko neseš,« je rekel roparski poglavar.

Mladenič pa je rekel: »Ničesar od tega nočem, spusti mi moja ujeta brata.«

»Nobene druge želje nimaš?« vpraša smeje se poglavar.

Tedaj izpusti ropar ujetnika iz ječe in vsi trije veseli odidejo.

Ko pridejo domov, vpraša oče najstarejšega: »Kje imaš svoj meč?« Ta odgovori: »Svoj meč sem izgubil, pa tudi nezaupljivost, ki je sedela v mojem srcu.«

Tedaj vpraša oče drugega: »Kje imaš svoje zlato?« Ta odgovori: »Svoje zlato sem izgubil, pa tudi svoj grdi napuh.«

Tedaj vpraša oče najmlajšega: »In kaj si ti prinesel domov?« Ta odgovori: »Ljubi oče, z božjo pomočjo sem rešil svoja brata.«

Tedaj se je oče razveselil in vsi trije so še dolgo in srečno živeli.

Lea Fatur:

Kmet in huzar

Star huzar je izvedel, da je prodal kmet Javorščak sena za sto goldinarjev. Gre mu naproti in ga prosi za mal dar, da si kupi tobaka. Javorščak pa je bil skopih rok in je zagotavljal huzarju, da nima beliča pri sebi. Vojak je vzdihnil: »Skoda, da je tako daleč do mojega doma! Lahko bi te podprl... Tako nama pa ne ostane nič drugega, kakor da greva k svetemu Vidu in si razdeliva po bratovsko, kar nama bo on dal. Zagotavljam te, brate, da me ni pustil sveti Vid še nikoli na cedilu.«

Kapelica svetega Vida je stala ob cesti. Javoršček se je polakomnil: mogoče mu res pošlje svetnik kaj za bratstvo... Gresta in poklekne pred kapelico. Huzar moli vneto, gleda kameniti kip in pošepeta Javorščaku: »Zdaj mi je svetnik namignil. Nekaj bo...«

Pa vstane in nasloni uho na usta kamenitega kipa. Vesel se obrne k Javorščaku: »Kaj ti nisem rekel, da me ne bo zapustil? Goldinar mi je podaril.«

Huzar seže v žep in pokaže goldinar: Delila bova, kakor sem rekel, ker sva oba siromaka.«

Javorščak vesel spravi polovico goldinarja in nagovarja huzarja, naj poskusi še enkrat. Huzar poklekne, zre v kip in vstane. Potem veselo vzkligne: »Zdaj je pa obdaroval tebe, bratec! Dal ti je sto goldinarjev, le poglej v žep!«

Javorščak prebledi in zagotavlja, da on nima bora, pa huzar mu prigovarja: »Zanesi se, brate, na mojega patrona, ki me še nikoli ni zapustil. Le seži v žep, da bova delila.«

Javorščak si ni mogel pomagati; vajak mu je izvelkel iz žepa sto goldinarjev in si vzel polovico. »Vidiš, brate, ko bi bil imel zame majhen dar, ne bi bil dobil zdaj tako velikega. Kaka sreča zate!«

10. Kako visoka je sv. Petra cerkev v Rimu? (ΛΟΙΠΟΝ 9Ε1)

11. Kako visoka je sv. Štefana cerkev na Dunaju? (ΛΟΙΠΟΝ 9Ε1)